

A gazdasági világválság és megoldása az USA-ban

Bevezető gondolatok

- Az USA pozíciója az I. világháborúnak köszönhetően tovább erősödött, különösen a pénzügy és a kereskedelem terén. Emellett jelentős változást okozott a hatalmas orosz térség kiesése az áruforgalomból, amely csak fokozatosan és kis lépésekben kapcsolódott be ismét a nemzetközi gazdaság rendszerébe.
- A gazdasági kapcsolatokat akadályozta a világháború alatt és után bevezetett protekcionista behozatali vámok továbbélése Nagy-Britanniában, amely előnyöket nyújtott a brit birodalom, a későbbi Brit Nemzetközösség országainak.
- A válság egyik fő oka az I. világháború megrázkódtatását igazából ki nem heverő és a Dawes-terv megvalósításának módja miatt ingatag világgazdaság volt. Az USA rövid lejáratú hitelek folyósított a háború után a vesztes országoknak. A hitelek magas kamatúak voltak, viszont az érintett országok viszonylag rövid idő alatt újjáépítették a gazdaságukat. A folyamat azonban teljes egészében az Egyesült Államok gazdasági prosperitásától függött.

A tétel kifejtése

- A '20-as évek végén az amerikai gazdaságban igen magas szintet ért el a részvényspekuláció. A New Yorki tőzsdén a kereslet egyre nőtt, az ár mögött viszont nem volt valós érték.
- 1929. második felében azonban az USA-ban csökkent az építkezések száma, a tartós fogyasztási cikkek, így a gépkocsik eladása. Az értékesítési problémák miatt részvények árfolyama megingott, s ezért mindenki szabadulni akart az értékpapírjaitól mielőtt még teljesen elértéktelenedtek volna. Miután a kínálat felülmúlta a keresletet, csökkentek az árak. Az eladási láz hisztérikussá lett (1929. október 24. „fekete csütörtök”, ill. 1929. október 29. „fekete kedd”)
- A tőzsdekrach miatt a bankok megszüntetik a hitelfolyósítást, ezért leáll vagy csökkentett ütemben folyik a termelés, rövidül a munkaidő, elbocsátják a munkásokat, tehát nő a munkanélküliség, csökken a kereslet. A kis- és középvüzetek tönkremennek, a nagyvállalatok olcsón felvásárolják őket, további tőkekoncentráció zajlik le. A válság betetőzése akkor következik be, amikor a bankok fizetéseképtelenné válnak, mert az emberek féltik a pénzüket, és kivesszik azt a bankból, az egész pénzügyi élet megbénul.
- A válság rövid időn belül láncreakcióhoz hasonlóan áttért Európára, hiszen az Egyesült Államokból megszűnt a tőkeexport, sőt az amerikai bankok felmondták az európai hitelintézeteknek nyújtott hiteleket, ami miatt a német és osztrák bankok fizetéseképtelenné lettek.
- Az első megoldási kísérletek kudarca után kiderült, hogy nincs többé visszaút a hagyományos liberális gazdaságpolitikához, helyette az állami beavatkozás lett sikeres.
- Az ún. Keynes-elmélet: John Keynes, brit közgazdász szerint nem igaz, hogy a nagyarányú munkanélküliség egy természetes állapot, és a problémákat megoldja maga a piac „vitalitása” a kereslet-kínálat révén. Szerinte szükség esetén az államnak igenis bele kell avatkoznia a gazdasági keretekbe a válság megfékezése érdekében, fenn kell tartania a keresletet, még ha borul is az éves költségvetés a túlköltségek és az állami megrendelések miatt.
- 1932 novemberében az USA elnöke Franklin Delano Roosevelt (demokrata párti) politikus lett. Válságmegoldó programja a New Deal. Célja az egyensúly fenntartása, amihez a munkavállalóknak fizetőképes keresőként kellett megjelenie a piacon.
 - Első intézkedései egyikeként lehetetlenné tette a bankbetétek tömeges kivételét, meghatározatlan időre megtiltotta az arany kivitelét; s a banktörvény kimondta: új bankot csak a pénzügyminiszter engedélyével lehet nyitni. Létrehozták a mai napig fennálló tőzsde-, és betét-felügyeleti intézményeket.
 - Megalapította a Polgári Tartalék Hadtestet: munkanélküli fiatalok ingyen étkeztetést, szállást kaptak; és műszaki szakemberek koordinálásával produktív közmunkát végeztek (pl.

erdőültetés, út-és hídépítés, parkosítás stb.). Sor került a Tenesse folyó völgyének helyreállítása, vízerőművek építésére is. A Hadtest tagjai egyrészt fogyasztóként jelentek meg (elsősorban élelmiszereket), másrészt csökkentette a munkanélküliséget.

- A nemzeti ipar és mezőgazdaság helyreállítása érdekében állami beavatkozással visszafogta a kínálatot, más területeken (főként a harmadik gazdasági szektorban) viszont új beruházásokat ösztönzött (út-, autópálya-építés, repülőterek, javítóműhelyek, szakmai szakoktatás stb). Megállapította a tisztességes verseny szabályait, megszabta az adott szakágban a (belföldre) termelés mennyiségét, ezáltal enyhül a túlszűfolt piac. Meghatározta a munkabérek alsó és felső határát.
- Kimondták, hogy a dollár aranyalaphoz kötöttsége megszűnt, s az inflációs gazdaságpolitikának és az állami ellenőrzésnek (minimális és maximális árak meghatározása) köszönhetően stabilizálódott a dollár.
- Mivel a válság egyik oka a túltermelés volt, ezért Rooseveltt fontosnak tartotta a külföldi piacok visszaszerzését.

A tétel összegző lezárása

- Az 1929-es válság komplex válság kiterjedt minden gazdasági szektorra, hatással volt a politikai berendezkedésre és az emberek szemléletmódjára is. Összességében azonban nem született világméretű válasz a válság kezelésére, csak lokális, helyi megoldások léteztek.
- A válság megoldása igen sok lemondással járt, ezért meg kellett nyerni a közvéleményt: az USA-ban a rádió segítségével a reformokról közvetített rendszeres, pontos beszámolók a meggyőző hazaszeretet és demokráciába vetett hit jelszavaival egészültek ki.

További érdekes oldalak vagy ötletek

- A gazdasági világválság
- Útkeresés a harmincas években - a demokráciák modellje